

Čech, Pavel

Sestavení korpusu překladů a dalších rejstříků

In: Čech, Pavel. *Francouzsko-české vztahy v oblasti překladu (1945-1953)*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011, pp. 54-62

ISBN 9788021054660

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124140>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

3. Sestavení korpusu

překladů a dalších rejstříků

3.1. Úvodní poznámka

Východiskem práce bylo sestavení co nejpřesnějšího okruhu literatury přeložené z francouzštiny do češtiny, která vyšla knižně, formou příležitostných či bibliofilských tisků nebo ve formě rozmnožených cyklostylů. Tento okruh se skládá z několika tematických oblastí, které jsme pracovníčně roztřídili na beletrii, překlady z oblasti sociálních věd (zejména spisy politické a politologické, sociologické, ekonomické, psychologické, právní a filozofické), překlady technické a překlady z oblasti sportu, umění a přírodních věd. První dvě kategorie jsou z početního hlediska nejrozsáhlejší.

Při sestavování korpusu překladů jsme vycházeli především z následujících bibliografických pramenů: *Bibliografického katalogu Československé republiky*¹ (ročníky 1946–1954), *Bibliografie české knižní tvorby 1945–1960* (I.–V. díl), soupisu českých překladů z francouzštiny pořízeném Jiřinou Tůmovou *La littérature française en Tchécoslovaquie de 1945 à janvier 1964* a katalogu bibliofilských vydání *Československé bibliofilské tisky* (V. díl), který sestavil pro příslušné období František Bubla. Tyto prameny poskytly relativně bohatou zásobu faktografických dat o překladatelské produkci let 1945–1953. Nicméně v následující fázi práce bylo třeba doplnit chybějící dílčí bibliografické informace (např. o roku vydání, spoluautorství, jménu překladatele, autorovi doprovodného doslovu či předmluvy), opravit některé chybné informace, případně odstranit sporné bibliografické údaje, jež se objevily při konfrontaci uvedených referenčních zdrojů. Určité nejasnosti nerozptýlila ani vlastní práce s knihou, protože ne vždy byly údaje v ní obsažené kompletní a nerozporuplné.

Dalším problémem bylo podchytit tituly, které nejobsáhlejší a relativně nejspolehlivější prameny, *Bibliografický katalog Československé republiky* a *Bibliografie české knižní tvorby 1945–1960*, neuváděly. Nejde samozřejmě o to snižovat úsilí redakčních kolektivů Národní knihovny v Praze, které tyto soupisy pořídily. Třebaže měla Národní knihovna od roku 1935 ze zákona právo na jeden výtisk z veškeré knižní produkce, některé položky zachyceny nebyly a v leckterých případech ani zachytitelné být nemohly² a snad i nemě-

1) K přesným bibliografickým údajům viz závěrečná Bibliografie.

2) V úvodu k *Bibliografii české knižní tvorby 1945–1960* se uvádí, že neúplnost bibliografických údajů v *Bibliografickém katalogu Československé republiky* se týkala především účelových, merkantilních, příležitostných a soukromých tisků. I když se autoři prvně jmenovaného soupisu snažili chybějící místa zaplnit, přesto, jak sami konstatují, zůstává jejich bibliografie „pouze“ relativně úplnou. Viz *Bibliografie české knižní tvorby 1945–1960*. Díl I. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1973, s. 5–6.

ly.³ V případě bibliofilí jsme vycházeli ze soupisu F. Bubly. Ovšem ne všechny bibliofilie v tomto soupise figurují a ne vždy jsou záznamy zcela spolehlivé. Alespoň část údajů bylo možné doplnit nebo opravit z dalších zdrojů. Těmi byly seznamy produkce bibliofilských tiskařů Jaroslava Picky, Josefa Portmana, Vlastimila Vokolka a Aloise Chvály a nakladatelů Josefa Floriana a Rudolfa Škeřika.⁴

I přes veškerou naši snahu však nelze brát soupis přeložených titulů, zvláště v oblasti bibliofilí a příležitostných drobných tisků, za definitivní.⁵ Taktéž suma doprovodných bibliografických informací, která posloužila k sestavení dílčích rejstříků (nakladatelského, autorského, překladatelského a rejstříku autorů doslovů a předmluv), není bohužel zcela úplná.

3.2 Vymezení pojmu položka⁶

Základní pracovní jednotkou při sestavování všech rejstříků a tabulek byla tzv. položka. Její prvotní definice je velice jednoduchá. Za položku je považován každý překlad z francouzštiny, jenž byl vydán konkrétním nakladatelským (např. Svoboda) nebo jiným subjektem (např. tiskaři bibliofilové) a byl uvedený v referenčních nebo jiných zdrojích. Položka může obsahovat překlad jednoho díla (nebo jeho části) jediného autora (např. Mauroisův román *Plukovník Bramble mlčí* byl vydán J. Albertem v roce 1947) nebo více děl (jejich částí) jednoho autora (např. společné vydání *Ostrova tučňáků* a *Vzpouře andělů* A. France v Československém spisovateli v roce 1951) či překlady jednoho nebo více děl (jejich částí) více autorů (např. *Manifesty francouzských realistů XIX. a XX. století* publikované Československým spisovatelem v roce 1950). Abychom se však vyhnuli případným nejasnostem při kvalitativním a kvantitativním hodnocení překladatelské produkce, je nutné na tomto místě uvést několik poznámek, jež dále pojem položky vymezují.

3) Některé bibliofilie, zejména z produkce Jaroslava Picky, byly totiž antedatovány.

4) GRIMM, A. Soupis díla J. Picky. In *Sborník Národního muzea v Praze*. Řada C, 1975, sv. 20, č. 4–5; GRIMM, A. *Tiskař Josef Portman*. Praha : Památník národního písemnictví, 1972; LIFKA, B. *Alois Chvála. Grafik a typograf*. Praha : Obelisk, 1970; HEJNOVÁ, M. *Bibliofilie Josefa Floriana v Národní knihovně*. Praha : Národní knihovna, 1991; ORLÍČKOVÁ, H. Osobnost Josefa Floriana a bibliografie vydavatelství Stará Říše. In *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity*. Řada D, 1972; MACKOVÁ, R. *Nakladatel Rudolf Škeřik a jeho dílo*. Praha : Památník národního písemnictví, 1977; LADOVÁ, B. Vlastimil Vokolek, tiskař a nakladatel. In *Strahovská knihovna. Sborník Památníku národního písemnictví*. Praha : Památník národního písemnictví, 1973, roč. 8; BEDNÁŘOVÁ, J. *Josef Florian a jeho francouzští autoři*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006.

5) Zcela stranou jsme ponechali příležitostné překlady francouzských divadelních her (s výjimkou produkce ČDLJ), které se ve sledovaném období objevily na českých jevištích. Jejich dílčí inventář podává např. soupis Marie Voždové. Viz VOŽDOVÁ, M., ŠPIČKA, J. *Francouzská a italská dramatická tvorba na moravských a slezských divadelních scénách*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007.

6) Následující poznámky rozvíjejí, zpřesňují a v určitých bodech pozměňují naše pojetí položky, které jsme nastínili v příspěvku na konferenci věnované českému překladu po roce 1945. Viz ČECH, P. *České překlady z francouzštiny*. In *Český překlad II (1945–2004)*. Praha : Univerzita Karlova, 2005, s. 202–218.

3.2.1 Rok vydání

Některé položky nesly dvojí dataci. Rok vydání uvedený na titulní straně se lišil od údaje v tiráži. Tento stav zachycovaly i některé popisy v bibliografických pramenech. Abychom zamezili možným nedorozuměním (např. „dvojí“ počítání položky, tj. její zahrnutí jednou pod rok vydání uvedený na titulní straně knihy, podruhé pod údaj figurující v tiráži), rozhodli jsme se po konzultaci s vedoucí jmenného popisu v pražské Národní knihovně (paní Jaroslavou Svobodovou) uvádět důsledně rok z titulní strany. Tak např. Le Bonova *Psychologie davu* (Samcovo knihkupectví) nese na titulní straně rok 1946, v tiráži však 1947. *Válka žoldnéřů* R. de Jouvenela měla vyjít podle titulní strany v roce 1952, na zadní straně je jako datum vydání vepsán leden 1953.

Jiné položky dokonce ani žádný letopočet označující ať už datum vydání, nebo datum tisku neobsahovaly. Zde jsme vycházeli, opět po konzultaci s J. Svobodovou, z údaje uvedeného v bibliografickém záznamu v hranaté závorce, případně v poznámce, jestliže tu byl ovšem vůbec vyznačený. Zmíňme např. položku *Slíbil* Pierra L'Ermita (Exerciční dům) uloženou v Národním konzervačním fondu Národní knihovny v Praze.⁷ Pouze údaj v hranaté závorce (rok 1946) nás vedl k zařazení tohoto titulu do korpusu překladů. Ve výjimečných případech jsme zařadili do korpusu i položky, jejichž časové určení je ještě více problematické. Např. Durkheimova *Pravidla sociologické metody* (Akční výbor N. F. a Spolek posluchačů VŠPS) vycházejí dle *Bibliografie české knižní tvorby* někdy mezi roky 1947 a 1949. Do rejstříků jsme ale nezačlenili takové položky, u kterých se jako rok vydání objevila v bibliografických záznamech doba značně neurčitá a z položky samotné nebylo možné zjistit více. Za příklad poslouží některé překlady z ČDLJ (DILIA) pocházející z 50. let.⁸

Ve výjimečných případech byl údaj na bibliografickém záznamu chybný, neúmyslně nebo záměrně. Zde jsme se snažili na základě konfrontace s doplňujícími autoritativními bibliografickými zdroji uvádět letopočty správné (či věrohodnější). Tak např. bibliofilské vydání Verlainových *Sonetů* (z knihy *Moudrost*) mělo podle *Bibliografického katalogu Národní knihovny* vyjít péčí Jaroslava Picky v roce 1946. Stejný rok zmiňuje i František Bubla ve svém soupise bibliofilů (položka č. 7 187). Autor soupisu díla J. Picky Antonín Grimm, bibliofil a bibliograf, uvádí jednak fingované datum vydání, rok 1947, jednak podle něho letopočet správný, a to rok 1953.⁹ Vzhledem ke Grimmovým vysvětlujícím komentářům a k pečlivosti, s jakou svůj soupis sestavil, se řídíme nejenom v tomto případě Grimmovou autoritou.

3.2.2 První a další vydání

Za samostatnou položku počítáme i následující vydání po vydání prvním (druhém, třetím...), jestliže to v knize (bibliografickém záznamu) je uvedeno. Např. *Nesmrtelné stránky J.-J. Rousseaua, jak je vybral a vysvětlil R. Rolland* vycházejí u F. Borového v 1. vydání v roce

7) Brněnská Moravská zemská knihovna sice má tuto položku vedenou ve svých katalozích, avšak ve skutečnosti jde o vydání jiné, a to z roku 1940.

8) Za poskytnutý soupis překladů z ČDLJ (DILIA) děkujeme Petru Christovovi.

9) Viz GRIMM, A. Soupis díla J. Picky. Cit. článek, s. 230, č. záznamu 269.

1947 (edice Živé myšlenky). 2. vydání se objeví hned o rok později (edice Věčné myšlenky).

Problematickými případy byly ty položky, jejichž bibliografické údaje, týkající se pořadí a charakteru vydání, se v referenčních zdrojích lišily a v knize samotné nebyly uvedeny, případně byly sporné. *Bibliografický katalog Národní knihovny* tak obsahuje vydání Stendhalova *Parnského kláštera* (Československý spisovatel) z roku 1949 (5 500 výtisků) a z roku 1950 (5 501–20 000 výtisků). Rozlišení 1./ 2. vydání, stejně jako 1. vydání / dotisk, nejsou v tomto zdroji ani v knihách samotných obsažena. Tůmová ve svém soupisu připisuje vydání z roku 1950 druhé pořadí. Na základě číslování výtisků a po konzultaci případu s J. Svobodovou chápeme toto „druhé“ vydání za dotisk položky z roku 1949, která tak jediná (z těchto dvou) bude figurovat v našich rejstřících. Obdobným případem jsou i *Dívky z celého světa* ě. Bertheta (nakladatelství A. Dědourek); zde časový odstup mezi 1. vydáním a jeho dotiskem činí dokonce roky dva: 1. vydání v roce 1946 čítá 5 500 výtisků, dotisk z roku 1948 5 501–10 500 výtisků. U dotisku je na titulní straně letopočet 1948, v tiráži rok 1946.¹⁰

Za samostatné položky považujeme také tituly, které vyšly v jednom nakladatelství, ale ve dvou relativně samostatných subjektech: nakladatelství a edici nebo ve dvou různých edicích. Za příklad prvního podtypu poslouží dvě nakladatelství: Vyšehrad a s ním spřízněný Katolický literární klub (KLK) a Svoboda s Knihovnou Rudého práva. Účelem těchto „zdvojených“ vydání mělo být na jedné straně snížení ceny (pro členy KLK), na straně druhé volnější pravidla pro prodej knih ve srovnání s podmínkami platnými pro nakladatelství (Knihovna Rudého práva).¹¹ Ve Vyšehradu a KLKu tak vyšly ve stejném roce Mauriacovy *Cesty k moři* (1947) a *Farizejka* (1948), Zermattenova *Krev mrtvých* (1948), *Paní Orfa* M. Geversové (1946) a Perrinovo *Staveniště Evropy* (1948). Čtenáři Svobody a Knihovny Rudého práva měli v téže roce k dispozici Vaillandovu *Povedenou hru* (1946), Roumainovy *Vládce vláhy* (1948) a *Nádražní ulici, č. 120* L. Maleta (1948). Laffittův román *Vrátíme se pro květiny* vydaný v nakladatelství Naše vojsko představuje druhý podtyp „zdvojeného“ vydání: v roce 1949 vyjdou dvě vydání, první v edici Knihovna vojáka, druhé v edici Štít.

Stejně tak chápeme jako samostatné položky tituly, které vydalo jediné nakladatelství, ale v různé formě: sešitové a vázané. Např. Vernův román *Nový hrabě Monte Christo* (Jos. R. Vilímek, 1949) vyšel v 9. vydání jednak v sešitové, jednak ve vázané podobě.

Konečně je třeba zmínit případ nakladatelství Pavel Prokop, které bylo až do roku 1949 samostatné,¹² personálně a programově však propojené s nakladatelstvím Svoboda osobou ředitelky, paní Jarmilou Prokopovou, vdovou po P. Prokopovi. Nakladatelství P. Prokop vydalo společně s nakladatelstvím Svoboda tři položky, De Costerovu *Svatební cestu* (1948), Balzacovy *Psance* (1948) a Zobelova *Čertova chlapíka* (1949). Tyto položky počítáme pouze jednou, a to pod nakladatelství P. Prokop.

10) Tůmová uvádí pouze „vydání“ z roku 1948. K dalším problematickým případům odkazujeme na vysvětlující poznámky v nakladatelském rejstříku.

11) Informaci nám poskytl Aleš Zach.

12) Informace A. Zacha.

3.2.3 Místo vydání

Rejstříky obsahují pouze ty překlady ze sledovaného období, které vyšly na území Čech, Moravy a Slezska.

3.2.4 Vícedílné a vícesvazkové položky

Některé položky vyšly ve dvou nebo více dílech rozložených do jednoho nebo více svazků. Jako jedinou položku jsme je chápali tehdy, když jednotlivé díly byly publikovány v průběhu jednoho roku (naráz nebo postupně) ve formě jednoho nebo více svazků. Jednalo se o jeden ediční záměr, který tvořil uzavřený logický celek. Logická sevřenost byla již dána tvarem vlastního překládaného díla. Za příklad poslouží čtyřsvazková Rollandova *Okouzlená duše* (Československý spisovatel: 1950) nebo ve dvou svazcích vydaných pět knih Rabelaisova *Gargantuy a Pantagruela* (Melantrich: 1953).

Logickou jednotu položky vytvářel ovšem někdy až samotný český nakladatel. To byl případ zejména četných výborů z díla nebo sebraných spisů. Lze uvést např. dvousvazkové *Výbory z díla G. de Maupassanta* (Svoboda: 1950) nebo H. Barbusse (Svoboda: 1953). Stendhalův *Výbor z díla* (Svoboda: 1952) obsahoval dokonce svazky tři.

V několika málo případech se však publikování jednotlivých svazků časově rozložilo do dvou, ba i více let. Ze Sartrových *Cest ke svobodě* vyšel 1. díl v Evropském literárním klubu v roce 1946, díl druhý o rok později. Wurmserova sága *Zrození člověka*, ve francouzském originále původně sedmidílná,¹³ se setkávala s českým čtenářem prostřednictvím nakladatelství Svoboda ve sledovaném období v průběhu čtyř let: mezi roky 1949 a 1952 vyšlo pět svazků. Jestliže bychom se řídili při sestavování soupisů pouze časovým kritériem, které u položky zdůrazňuje rok vydání, rozdělili bychom např. Wurmserův román na pět, resp. čtyři samostatné položky.¹⁴ Třebaže toto časové měřítko vypovídá do značné míry o aktuálnosti Wurmserova díla, protože se s českým překladem nečekalo na ukončení jeho vydávání ve Francii a překládalo se a vydávalo průběžně, máme za to, že by mohlo dojít k jistému zkreslení ve srovnání s jinými položkami. Např. pětidílný *Gargantua a Pantagruel* by reprezentoval Rabelaise v jedné jediné položce počítané za rok 1953 vedle Wurmserova také (ve sledovaném období) pětidílného románu, ale v pěti (resp. čtyřech) zastoupeních pro roky 1949, 1950, 1951, 1952. Proto se i v těchto dvou případech řídíme především aspektem významovým: logická propojenost jednotlivých dílů nás vede k pojetí Sartrova a Wurmserova díla jako dvou vícesvazkových položek. Rok vydání prvního dílu budeme považovat za rok vydání celé položky.

13) Viz FISCHER, J. O. a kol. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století*. Díl III. Praha : Academia, 1979, s. 313.

14) 1. a 2. kniha vyšly v roce 1949, 3. kniha v roce 1950, 4. kniha v roce 1951 a pátá v roce 1952.

3.2.5 Jazyk originálu

V soupisech jsou obsaženy pouze české překlady francouzsky psaného textu. Jde tedy v první řadě o francouzsky píšící autory z Francie a jiných frankofonních zemí nebo oblastí (Senegal, Haiti, Kambodža atd.).

Příznakově působí české překlady francouzských překladů z jiných jazyků. Tyto překlady jsou také zahrnuty do našich rejstříků. Tak např. projevy vrcholných čínských představitelů Mao Ce-tunga, Čou En-laje a Čchen Jüna se dostaly do češtiny skrze francouzské a anglické překlady (Melantrich: 1951), *Albánský dvouletý hospodářský plán* (Orbis: 1951) nebo soubor řeckých povídek *Nepokořená země* (Melantrich: 1950) výhradně prostřednictvím francouzštiny.

Do soupisu nejsou začleněna česká vydání původních (nepřeložených) francouzsky psaných textů, které ovšem mohly být českou stranou upraveny, popř. doplněny slovníčkem. Vedle několika bibliofilů, např. *Ombre des pierres* Jeana Lebraua (Vlastimil Vokolek: 1948), jde často o zjednodušenou školní četbu. Uvedme např. *Le voyage de Monsieur Perrichon* Eugèna Labiche (Státní nakladatelství: 1947). Na druhé straně jsme však do soupisu zařadili ty texty, kde je vedle českého překladu zachován francouzský originál. To je případ Guérinovy *La sainte Thérèse – Svatá Terezie* (Vlastimil Vokolek: 1948).

V rejstřících uvádíme také položky, v nichž se český překladatel opíral nejenom o francouzský, ale i o další jinojazyčný text, přičemž jazykový podíl nemusel být v bibliografických informacích jasně odlišen. Kromě již zmíněného překladu projevů čínských politických vůdců vychází z francouzských a anglických originálů např. položka *Pravidla ledního hockeye* (Československá obec sokolská: 1950).

Rejstříky ovšem nezahrnují překlady z jiných jazyků, i když originál byl napsán ve francouzštině. Spisek Jeana Cathaly *Zrazují mír* (Mír: 1952) přešel do češtiny prostřednictvím ruštiny; český překlad byl pouze porovnáván s francouzským originálem.

Jakousi hybridní položku představuje dílko *Za mír, za vládu lidu!*, kde se rovnocenně vedle českého překladu francouzských statí Jacquesa Duclose nachází několik českých původních textů, které nehrají funkci doprovodných komentářů typu doslovu nebo předmluvy.¹⁵

3.2.6 Dotisky

Dotisky nepovažujeme za samostatná vydání, proto nejsou uváděny jako autonomní položky v rejstřících, i když v referenčních zdrojích mají často samostatný záznam. Jde vlastně o další část nákladu knihy. V podstatě je tak nedůležité, zda dotisk přišel na trh ve stejném, anebo jiném roce jako odpovídající vydání příslušné položky.

15) Za položku ovšem nepočítáme přednášku *Louis-Eugène Faucher vzpomíná* (Brno: 1946). Jak vyplývá z informací uvedených v knize, generál Faucher své vzpomínky přednesl v češtině. Nejedná se tedy o jejich překlad, třebaže titul figuruje mezi českými překlady z francouzštiny v *Bibliografii české knižní tvorby 1945–1960*.

3.2.7 Nakladatelství

V rejstřících stojí vedle sebe nakladatelské subjekty s odlišným statutem. Vedle soukromých nakladatelství vesměs likvidovaných po roce 1948, jako byl např. Julius Albert nebo Rudolf Škeřík, tu vystupují nakladatelství řízená státem (např. Československý spisovatel); subjekty s propracovaným edičním plánem a širokým okruhem spolupracovníků (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění) vedle specializovaných samostatných edic (Krytal, Srpen atd.); nakladatelství, na něž byla po roce 1945 uvalena národní správa (J. Pfeifer) apod.

Některé nakladatelské subjekty, které byly označeny za samostatné nakladatelské jednotky ve výchozích bibliografických pramenech nebo v knihách samotných, jsou řazeny v našich soupisech pod jediné nakladatelství, pokud k tomu byly relevantní důvody. Tak např. Katolický literární klub je zařazen pod nakladatelství Vyšehrad, jehož byl fakticky nedílnou součástí. Knihovna Rudého práva je připojena k nakladatelství Svoboda, přestože reálně stála tato samostatná editce tiskových a nakladatelských podniků Svoboda (vydavatelského koncernu Svoboda) nad vlastním nakladatelstvím.¹⁶ Bibliofilskou edici Symposion začleňujeme pod jméno jejího vydavatele Rudolfa Škeříka.

Na druhé straně jsou jako samostatné jednotky vedeny ty nakladatelské subjekty, jež formálně samostatné byly, ale poutaly je úzké (personální) vazby na nakladatelství jiná, což byl případ např. Evropského literárního klubu a nakladatelství Sfinx Bohumila Jandy¹⁷ a nakladatelství Pavel Prokop a Svoboda. Tiskař a nakladatel Jaroslav Picka byl v padesátých letech úzce spjat s nakladatelstvím Československý spisovatel, kde dohlížel na tisk a úpravu knih Spolku českých bibliofilů. Vedle této činnosti se věnoval vlastní tiskařské tvorbě. Aby jeho soukromé bibliofilské tisky byly po roce 1948 průchozí, neváhal používat fingovaná data vydání (mnoho položek antedatoval), a dokonce i jiné nakladatelské jméno.¹⁸

V několika případech je nakladatelství označeno v pramenech (nebo v položkách samotných) různými jmény, většinou ne příliš odlišnými (např. Máj, Nakladatelské družstvo Máje, Literární Klub Máj), popř. se pojmenování nakladatelského subjektu liší drobnými pravopisnými odchylkami (Dobré Dílo a Dobré dílo), což bylo způsobeno někdy nedůsledným zpracováním bibliografických informací v položce nebo prameni, často též oficiální změnou názvu nakladatelství. Různé názvy proto uvádíme u jména nakladatelství v nakladatelském rejstříku v závorce.

3.2.8 Autorství

Autorství položky (autorství původního francouzsky psaného textu, autorství překladu, autorství českých doprovodných komentářů) bude důležitým faktorem vymezujícím položku zvláště při rozboru korpusu překládaných autorů. Na tomto místě se omezíme na několik poznámek.

16) Informace A. Zacha.

17) K tomu blíže ČÁSLAVSKÁ, D. Evropský literární klub (ELK) a jeho místo v české knižní kultuře a v nakladatelském podnikání. In *Knihovna*. Praha : SPN, 1977, sv. 8, s. 469–521.

18) Pod jménem Václav Lácha vydal J. Picka v roce 1951 Baudelairovu báseň *Kurtizáně*. Jako rok vydání uvedl fingované datum 1946. Viz GRIMM, A. Soupis díla J. Picky. Cit. článek, s. 227, č. záznamu 240.

Nejčastějším případem je „jednoautorství“. Jediný autor položky (překlady, předmluvy nebo doslovu) je snadno identifikovatelný. Nakladatelství Kvasnička a Hampel vydalo v roce 1948 Rollandova *Jana Kryštofa* a v roce 1949 od stejného autora *Hru o lásce a smrti*. V uvedeném nakladatelství se tedy ve sledovaném období objevují dva překlady (položky) od R. Rollanda, ostatně jediné, které byly pořízeny z francouzštiny. První titul přeložil Josef Kopal, druhý Petr Kříčka a v obou položkách není doprovodný komentář. Např. pro P. Kříčku se jedná v daném období o jediný překlad z francouzštiny.

Autorství položky ovšem může být i neidentifikovatelné nebo ne zcela zřejmé: např. v souboru francouzských anekdot vydaných nakladatelstvím Karel Synek v roce 1947 (jako autor je ovšem uveden v bibliografickém popisu Ota Tichý, překladatel a s největší pravděpodobností pořadatel tohoto výboru), ve sbírce pravidel ledního hokeje (Československá obec sokolská: 1950) nebo ve statích o řecké občanské válce *Supi na Akropoli* (SNPL: 1953). Autora překladu neuvádí např. položka *Zásady a cíle francouzské zahraniční politiky* (František Borový: 1946) nebo *Francouzská grafika*, materiál k výstavě od Jeana Valleryho-Radota (Česká grafická Unie: 1947). Medailon autora zůstává nepodepsaný v Dumasově *Lady Hamiltonové* (Škubal a Machajdík: 1947, 1948). Autorem předmluvy pro položku *Balzac a Stendhal o realismu* (Československý spisovatel: 1950) je redakce příslušné edice (Knihovna Varu), jejíž složení ovšem bibliografické informace v položce neuvádějí.¹⁹

Komplikovanější je z hlediska metodologického „dvouautorství“, příp. „víceautorství“. V obou případech lze tuto kategorii většího počtu původců rozdělit na dvě podskupiny. V první jsou autorské podíly rozlišitelné. Je tedy zcela patrné, kdo je za jakou část položky odpovědný. Zde je na místě rozlišit ještě autorství tzv. rovnocenné (autorské podíly jsou obsahově i rozsahově na stejné úrovni) a nerovnocenné (podíly nejsou vyvážené).

Rozlišitelným rovnocenným víceautorstvím jsou z hlediska původce originálního textu a jeho českého překladu např. *Manifesty francouzských realistů XIX. a XX. století* (Československý spisovatel: 1950): dvě Rollandovy statě přeložil V. Feldstein, jeden text A. France přetlumočila E. Kupková, jednoho Aragona převedl do češtiny A. Krušina a V. Brett se postaral o zbývající drobné texty H. de Balzaca (jeden text), Stendhala (tři texty), bratří Goncourtů (jeden text), G. de Maupassanta (jeden text), A. France (jeden text), R. Rollanda (jeden text), H. Barbusse (dva texty), L. Aragona (jeden text) a É. Zoly (tři texty).

Nerovnocenné rozlišitelné autorství představuje např. položka *Pro zůřky, které zpívají* (Mladá fronta: 1952), která obsahuje množství publicistických textů Gabriela Périho vedle básně a eseje Louise Aragona a jedné statě Marcela Cachina. V překladatelském rejstříku tuto podkategorii reprezentuje druhý díl Barbussova *Výboru z díla* (Svoboda: 1953), kde se na překladu marginálně účastnili M. Jirda, Z. Márinková, J. Hanousek,

19) Zvláštním případem jsou tři položky vydané v ČDLJ. Ve *Faváři z Toursu*, *Evženii Grandetové* a *Thlústém andělu z Rouenu* není uvedeno jméno překladatele, ale pouze jméno autora dramaturgie. I když by bylo možné předpokládat identitu překladatele a autora dramaturgie, v rejstřících překladatelů příslušná jména (Z. Kočová; J. Palovic, L. Daneš; F. Spitzer) nefigurují. Za položku jsme ale nepočítali takové překlady – dramaturgie, které sice vyšly v ČDLJ, ale nebylo možné přesně určit, zda byl český překlad pořízen z francouzského nebo jinojazyčného textu.

3 Sestavení korpusu překladů a dalších rejstříků

V. Outrata, B. Štěpánek, J. Zaorálek a J. Záhoř vedle výraznějších vstupů E. Outratové, J. Weissové a zejména V. Bretta.²⁰

Víceautorství je někdy nerozlišitelné, a tudíž ztrácí smysl uvažovat o síle podílů autorských vstupů jednotlivých původců. Jako ukázka poslouží položka *Muž z lidu v revoluci*, společné dílo autorů R. Manevyho a R. Vaillanda (Svoboda: 1948). V oblasti překladů nebylo neobvyklé, že překlad tvořily vzájemným úsilím manželské páry (např. Růžena a Jaroslav Pochovi v položce *Venkované* H. de Balzaca, Československý spisovatel: 1952) nebo jiné rodinné dvojice (např. bratři Karel a Miloslav Balášovi přeložili Apollinairovy *Kaligramy*, Kroužek knihomilů: 1948). Autorem doslovu k De Costerově *Svatební cestě* (Pavel Prokop: 1948) je podle zkratky B. zřejmě překladatelská dvojice Olgy a Pavla Bojarových.

---

20) V této podkategorii neuvažujeme případ, kdy položka obsahuje i překlad nefrancouzsky psaného textu. Jako příklad uvedme překladatele latinských citátů P. Olivu v položce *O původu nerovnosti mezi lidmi* (Svoboda: 1949).